

Αισθητική αγωγή

Επιδιώξεις Σκοποί διδασκαλίας:	Μέσα	Άλλοι παράγοντες που συμβάλλουν στην αισθητική αγωγή
α) Η ενίσχυση της ευαισθησίας των παιδιών απέναντι στα πράγματα και τις μεταβολές τους και η αξιοποίηση της παρατηρητικότητάς τους β) Η καλλιέργεια των αισθήσεων και των αντιληπτικών ικανοτήτων των παιδιών. γ) Η ενεργοποίηση των δημιουργικών δυνάμεων όλων των παιδιών σε κάθε ηλικία. δ) Η εξοικείωση και η αντίστοιχη άσκηση, με τα σύμβολα, τα μέσα και τις τεχνικές, που χρησιμοποιούν οι καλλιτέχνες, ώστε να εδραιωθεί το αισθητικό τους κριτήριο. ε) Η απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων, που είναι αναγκαίες για την επαγγελματική ζωή και για την εκτίμηση της χειρωνακτικής εργασίας γενικότερα και στ) Η γνωριμία με τους καλλιτεχνικούς θησαυρούς του έθνους μας, όπως και άλλων λαών, ώστε η τέχνη να γίνει σύμβολο και μέσο συναδέλφωσης των λαών.	1. εξασφάλιση υποδομής (χώροι – μέσα) για εικαστικές τέχνες (ζωγραφική, γλυπτική κ.ά.) 2. διδασκαλία • της μουσικής, • της ζωγραφικής • της χειροτεχνίας, • της δραματικής έκφρασης, • της απαγγελίας, • του χορού 3. Άλλες δραστηριότητες διοργάνωση • διαγωνισμών και εκθέσεων, • λογοτεχνικών διαγωνισμών • μουσικοχορευτικών εκδηλώσεων και θεατρικών αγώνων • δημιουργία θεατρικής ομάδας • πρόσκληση ποιητών και πεζογράφων 4. Εκτός σχολείου Επαφή με γνήσια έργα τέχνης παρακολούθηση • θεατρικών παραστάσεων προβολή • κινηματογραφικών ταινιών (αφιερώματα σε σκηνοθέτες, ηθοποιούς, ιστορικές περιόδους κ.ά) • επίσκεψη σε μουσεία, αρχαιολογικά, ιστορικά, λαϊκής αλλά και σύγχρονης τέχνης, • σε πινακοθήκες και αίθουσες τέχνης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό ακρόαση • μουσικών εκδηλώσεων σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους (Μέγαρο μουσικής, Ηρώδειο, Λυκαβηττός κ.ά).	1. Στο σχολείο • Το περιβάλλον γενικά, π.χ. οι καθαρές και περιποιημένες τάξεις. • Το σωστά βαμμένο σχολείο με χρώματα που δεν ερεθίζουν, αλλά και ούτε θυμίζουν άλλα ιδρύματα π.χ. νοσοκομεία. • Θεατρικές παραστάσεις, εορτασμοί. Σωστά αισθητικά σε κίνηση, ήχο, συνδυασμό χρωμάτων, φωτισμό, ακόμα και οργανωμένα παρασκήνια. 2. Οικογένεια 3. MME 4. Πολιτεία • Καλαίσθητα σχολικά κτίρια • Δομημένο περιβάλλον (Πολεοδομία, Ρυμοτομία Οικιστική αρχιτεκτονική) • Καθαριότητα • Δενδροφύτευση • Όχι διαφημιστικές ταμπέλες-γιγαντοαφίσες • Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος • Ανάδειξη των αρχαιολογικών τόπων και των μνημείων

Αισθητική αγωγή επιμέλεια: Μαρία Κάππου

Σύγχρονη προσέγγιση της τέχνης

Παλαιότερα η τέχνη ήταν προνόμιο των λίγων (ευγενείς, πλούσιοι).

Στην εποχή μας φαίνεται πως υπάρχει ένα άνοιγμα, ένας εκδημοκρατισμός: η τέχνη δεν είναι απρόσιτη στο κοινό.

Οι δυνατότητες που προσφέρει η εποχή μας για επαφή με την τέχνη οφείλονται:

- Στην ανάπτυξη της τεχνολογίας (Μ.Μ.Ε., DVD, CD κ.α.).
- Στην πολιτιστική/καλλιτεχνική αποκέντρωση (ΔΗΠΕΘΕ, γκαλερί, μουσεία, εκδηλώσεις καλλιτεχνικές σε όλη την επικράτεια).
- Στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και στην ανύψωση του πνευματικού επιπέδου.
- Στην παγκοσμιοποίηση (γόνιμες ανταλλαγές).

Στην εκπαίδευση που δίνει, ως ένα βαθμό, ερεθίσματα για επαφή με την τέχνη

Εννοιολογικές διευκρινίσεις

Αγωγή, γενικά, είναι η **σκοπική ενέργεια των ενηλίκων** προς τα αναπτυσσόμενα άτομα, για ν' αναπτύξει τη σωματική, πνευματική, κοινωνική, ηθική και αισθητική όψη της προσωπικότητάς τους και **να τα βοηθήσει να αυτοπραγματοθούν και να ενταχτούν αρμονικά στο φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον** όπου θα ζήσουν.

Αισθητική αγωγή: Από τον παραπάνω ορισμό διαπιστώνουμε πως η Αισθητική Αγωγή αποτελεί μια όψη της γενικότερης έννοιας της Αγωγής. Μπορούμε, λοιπόν, να ορίσουμε πως η Αισθητική Αγωγή είναι ένας **τομέας της Αγωγής, που σκοπεύει στην αισθητική ανάπτυξη του ατόμου, με σκοπό να το κάμει ικανό να απολαμβάνει και να δημιουργεί το ωραίο στη φύση και στην τέχνη.**

Αισθητική αγωγή στο σχολείο: Πρέπει να διευκρινίσουμε ότι με τον όρο Αισθητική Αγωγή στο σχολείο, εννοούμε την **εικαστική αγωγή, τη μουσική και τη θεατρική παιδεία.**

Ο όρος αισθητική αγωγή περιγράφει το σύνολο μαθημάτων που προσφέρουν στα παιδιά ορισμένες εκφραστικές δυνατότητες, διδάσκοντας τεχνικές χρήσης των υλικών στην τέχνη, και δεξιότητες που σχετίζονται μ' αυτήν.. (<http://art.dimagnikol.com/>)

Οι φωτογραφίες είναι από <http://www.ert.gr/kallitechniko-scholio-geraka>

Αποτελέσματα

Η συμβολή της τέχνης και της αισθητικής αγωγής στην απόκτηση ολοκληρωμένης μόρφωσης και προσωπικότητας είναι μεγάλη:

Αισθητική καλλιέργεια

- εξοικείωση με άλλες μορφές επικοινωνίας και έκφρασης (χορός, μουσική κ.ά.)
- εξοικείωση με τον έντεχνο λόγο, η αναβάθμιση της γλωσσικής έκφρασης,
- εξοικείωση με τις αισθητικές αξίες (π.χ. ομορφιά, αρμονία), τις οποίες θα αναζητήσει και θα εφαρμόσει ο μαθητής στη σχολική αλλά και την εξωσχολική ζωή του
- ανάπτυξη της φαντασίας, της ελεύθερης έκφρασης, της δημιουργικότητας, της πρωτοβουλίας

ανάδειξη των ιδιαίτερων κλίσεων και ικανοτήτων των μαθητών, ως ατόμων μοναδικών και ανεπανάληπτων

Τα παιδιά όταν ζωγραφίζουν μπορούν να μάθουν ότι ο κόσμος μπορεί ν' αντιμετωπισθεί σαν πηγή αισθητικής εμπειρίας. Αυτή η άποψη δηλαδή μάθηση μέσω της τέχνης, αντιπροσωπεύει μια ειδική σχέση με τον κόσμο. Την καλλιέργεια της αισθητικής στάσης. ΚΑΝΕΛΗ-ΚΑΝΑΚΗ: Β' Τοσίτσιο Αρσάκειο Εκάλης

Πνευματική και ηθική καλλιέργεια

- όξυνση της κριτικής σκέψης, ο προβληματισμός,
- ευαισθητοποίηση και στοχασμός σε ζητήματα που αφορούν τον Άνθρωπο, τη Ζωή και τη Φύση
- εμπέδωση ηθικών αξιών, στοιχεία που λειτουργούν ως αντιστάθμισμα στο πνευματικό – εξαιτίας της εξειδίκευσης – έλλειμμα της εποχής μας αλλά και στον αμοραλισμό που ακολουθεί την απουσία ενός ουσιαστικού ανθρωπισμού

Για να δημιουργήσει κανείς μια εκφραστική εικόνα με αισθητική ποιότητα πρέπει να προσέξει την μορφή του αντικειμένου, ν' αντιληφθεί και να εξερευνήσει τις σχέσεις ανάμεσα στα γνωρίσματα που παρουσιάζει και κυρίως τον εκφραστικό χαρακτήρα των μορφών, αυτών που μιλούν στο συναίσθημα. Αν το άτομο δεν μπορεί να εγκαταλείψει την ωφελιμιστική στάση του, αυτά τα μορφικά χαρακτηριστικά των αντικειμένων μένουν αθέατα.

- αναζήτηση προτύπων ζωής συλλογικής, δημοκρατικής, ελεύθερης, αυθεντικής, αγωνιστικής.
- σύνδεση με το παρελθόν και εξοικείωση με την παράδοση, εθνική και διακρατική, καθώς η τέχνη αναδεικνύει την ιδιαίτερη πολιτιστική φυσιογνωμία κάθε λαού και συνάμα αποτελεί μέσο διαπολιτιστικής επικοινωνίας και φιλίας των λαών, στα πλαίσια της σύγχρονης παγκοσμιοποίησης,

Κοινωνικότητα

- ανάπτυξη της συνεργασίας και της επικοινωνίας

Ψυχική πληρότητα

- εκδήλωση συναισθημάτων συγκίνησης, ενθουσιασμού, αγάπης, τρυφερότητας· η ψυχική ευφορία και γαλήνη,

Αισθητική αγωγή επιμέλεια: Μαρία Κάππου

Ελεύθερος χρόνος

- δημιουργική ενασχόληση στον ελεύθερο χρόνο, με μια γνήσια ψυχαγωγία, που βοηθάει να αποφορτιστεί το άτομο από το καθημερινό άγχος και την πνιγηρή μοναξιά

Η αισθητική αγωγή έχει και **τεχνικές – επαγγελματικές προεκτάσεις.**

- Στις σύγχρονες βιομηχανικές κοινωνίες, ο ανταγωνισμός απαιτεί, εκτός από τη λειτουργικότητα των διάφορων βιομηχανικών προϊόντων, και την αισθητική παρουσία τους.
- Η ικανοποίηση αυτής της απαίτησης προϋποθέτει την αισθητική ανάπτυξη όλων των ατόμων, που μετέχουν στη βιομηχανική παραγωγή, από τον εργάτη μέχρι το μηχανικό και το βιομήχανο.
- Στον επαγγελματικό χώρο, επίσης, η επίδοση και η επιτυχία του επαγγελματία είναι συνδυασμένη και με την αισθητική παρουσία του χώρου και των υπηρεσιών, που παρέχει στους πελάτες του.

Σεβασμός στο περιβάλλον

Έτσι, μέσω της κατάλληλης αισθητικής αγωγής, οι πολίτες θα μπορέσουν να αισθανθούν εκ νέου τον οφειλόμενο σεβασμό για τον περιβάλλοντα χώρο τους, και ενδεχομένως θα παρακινηθούν σε πιο ουσιαστικές δράσεις για τον καλλωπισμό και την προστασία του αστικού και φυσικού περιβάλλοντος

Εξανθρωπισμός

Τελικά αυτό που κυρίως πρέπει να μεταδώσουμε στα παιδιά είναι ν' αποκτήσουν αυτή την αισθητική στάση απέναντι στον κόσμο. Αυτός ο τρόπος να βλέπουν τη ζωή είναι μια στάση που απελευθερώνει τον άνθρωπο από τις απαιτήσεις της πρακτικής ζωής και τον κάνει περισσότερο άνθρωπο.

ΡΟΥΛΑ ΚΑΝΕΛΗ-KANAKH: Β' Τοσίτσιο Αρσάκειο Εκάλης

Δείγματα εξοστρακισμού της τέχνης

- Τα σχολικά συγκροτήματα στεγάζονται σε εντελώς **ακαλαισθητες προκατασκευασμένες κτιριακές εγκαταστάσεις**, γεγονός που εξουδετερώνει κάθε προσπάθεια του μαθητή να γνωρίσει το αισθητικά ωραίο. Όγκοι από τσιμέντο αποτελούν το καθημερινό και μονότονο σκηνικό του σχολικού χώρου, μικρές τσιμεντένιες αυλές είναι το καταφύγιο των μαθητών τις ώρες των διαλειμμάτων. Η έλλειψη χώρων, τα μουντά χρώματα και το πολύβουο των σχολικών χώρων δε συμβιβάζονται σε καμιά περίπτωση με τα έντονα και ζωντανά χρώματα, με τη μουσική αρμονία που διέπει τη φύση. Επομένως, ο μαθητής μαθαίνει να ζει κάθε μέρα συμβατικά σε χώρους που περιορίζουν τη φαντασία του και ναρκώνουν τις αισθήσεις του.
- Η **οργάνωση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων**, εκθέσεων, συναυλιών κ.λπ. είναι **περιορισμένη**, και όταν είναι υποχρεωτικές, όπως για παράδειγμα κατά τον εορτασμό των εθνικών επετείων, αντιμετωπίζονται ως απώλεια χρόνου, αγγαρεία, φυγή από τα άλλα μαθήματα και δε συνοδεύονται από την απαραίτητη ποιότητα, φαντασία και πρωτοτυπία.
- Τα **μαθήματα μουσικής και καλλιτεχνικών** που προβλέπονται από το αναλυτικό πρόγραμμα **θεωρούνται δευτερεύοντα** και οι ίδιοι οι διδάσκοντες των υπόλοιπων μαθημάτων τα αντιμετωπίζουν με προκατάληψη. Για παράδειγμα, δανείζονται εύκολα διδακτικές ώρες από τους συναδέλφους των καλλιτεχνικών μεταδίδοντας και στα παιδιά το στερεότυπο ότι πρόκειται για μαθήματα ελάσσονος σημασίας.
- Σε πολλά σχολεία **δεν υπάρχει ακόμη η απαραίτητη υποδομή** (αίθουσες εκδηλώσεων, οπτικοακουστικά μέσα κ.λπ.) για την προώθηση της καλλιτεχνικής έκφρασης.

Αισθητική αγωγή επιμέλεια: Μαρία Κάππου

- Η διδασκαλία της λογοτεχνίας είναι ελλιπής, περιορισμένη κυρίως στις απαιτήσεις του σχολικού βιβλίου και των εξετάσεων. Σε άλλες πάλι περιπτώσεις τα κείμενα κατακερματίζονται ουσιαστικά εξαιτίας μιας ανούσιας, εξονυχιστικής ανάλυσης κάθε λέξης, που πραγματοποιείται από τους ίδιους τους διδάσκοντες, δίχως τελικά να διασώζεται η μαγεία της τέχνης και της αισθητικής.
- Λίγα σχολεία διαθέτουν θεατρικούς ομίλους, μουσικοχορευτικές ομάδες κ.λπ.
- Οι μαθητές δεν επισκέπτονται συχνά μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους κ.λπ., ώστε να συνειδητοποιήσουν την ομορφιά και την αξία της τέχνης του λαού μας.
- Το μάθημα της ιστορίας της τέχνης διδάσκεται προαιρετικά και συνήθως χωρίς το απαραίτητο εποπτικό υλικό.
- Σε πολλά σχολεία οι θέσεις των καθηγητών των καλλιτεχνικών μαθημάτων παραμένουν κενές για μεγάλο χρονικό διάστημα, ιδιαίτερα στην επαρχία.

Τα αίτια του φαινομένου

Σύγχρονη εποχή (καταναλωτισμός-υλισμός-χρησιμοθηρία-ωδελμισμός-ανταγωνισμός)

- Ο γενικότερος χαρακτήρας της εποχής μας και της κοινωνίας μας είναι τέτοιος (υλιστικό πνεύμα - καταναλωτικό πρότυπο, θεοποίηση της μηχανής και της τεχνολογίας - κρίση αξιών κ.λπ.), ώστε δε θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστος και ο χώρος της Εκπαίδευσης, εφόσον μάλιστα το σχολείο αντικατοπτρίζει την κοινωνία σε κάθε εποχή.

Σχολείο-τεχνοκρατικός προσανατολισμός-εξειδίκευση-παραγωγικότητα

Το σημερινό σχολείο, κατά την επικρατούσα πρακτική και ωφελμιστική αντίληψη:

- επιβάλλει τη συρρίκνωση των θεωρητικών σπουδών προς όφελος των πρακτικών – θετικών κατευθύνσεων και αντικειμένων
- επιμένει στην άκριτη, μηχανική μετάδοση της γνώσης, ανάλογα με το γενικό πνεύμα της αβίαστης, μαζικής παραγωγής έτοιμων προκατασκευασμένων προϊόντων
- ευνοεί την ανάπτυξη της νόησης, σε βάρος του συναισθήματος και της φαντασίας
- συντηρεί το διχασμό μεταξύ νου και ψυχής, ιδέας και πραγματικότητας
- προσανατολίζεται, μέσα σε μια τεχνοκρατική και καταναλωτική κοινωνία, στην ποσοτική και όχι στην ποιοτική μάθηση, προκειμένου να ανταποκριθεί στον καταγισμό νέων γνώσεων κι επιτευγμάτων
- προσαρμόζεται στις απαιτήσεις της εξειδικευμένης εργασίας και του εργασιακού ανταγωνισμού.
- Η εκπαίδευση σήμερα μοιάζει να στοχεύει περισσότερο στη δημιουργία παραγωγικών μονάδων παρά ανθρώπων αισθητικά ευαίσθητων και καλλιτεχνικά παιδευμένων.

Ανάλυση: Το σχολείο αδυνατεί να προβάλλει στον μαθητή ισχυρά ανθρωπιστικά πρότυπα, που θα τον βοηθήσουν να κατανοήσει τη σημασία της αυθεντικής τέχνης, η οποία στηρίζεται ακριβώς σε αυτές τις αρχές. Ο σύγχρονος τρόπος μάθησης της άκριτης και παθητικής απομνημόνευσης εμποδίζει την ανάπτυξη της γόνιμης και δημιουργικής φαντασίας. Το παιδί εθίζεται με αυτό τον τρόπο στην εύπεπτη τροφή, χωρίς να επιτρέπει στο νου να απελευθερωθεί από τα καθιερωμένα σχήματα και στη συνέχεια να καταγράψει μέσα από την καλλιτεχνική έκφραση τις εντυπώσεις του.

Ο μαθητής εγκλωβιζόμενος σε δυσνόητους τεχνικούς όρους καταλήγει να συνδέει το σχολείο αποκλειστικά με την εισαγωγή σε κάποιο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, που με τη σειρά της καθορίζει και την επαγγελματική του σταδιοδρομία. Πρόκειται για μια νοοτροπία καθαρά ωφελμιστική που απομακρύνει το νέο από την τέχνη, καθώς η τέχνη δεν υπόσχεται άμεσα και απτά κέρδη. Η σύγχρονη εκπαίδευση ταύτισε τη μόρφωση με τη γνώση και τη γνώση με την παραγωγική διαδικασία, παρακάμπτοντας έτσι τον ουσιαστικότερο στόχο της: την καθολική διαμόρφωση της ανθρώπινης οντότητας, που επιβάλλει την καλλιέργεια της ψυχής και της ηθικής, μέσα από την επαφή με τις ανώτερες μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης.

Ενδεικτική μεταβατική σκέψη

Για να πάρει η Τέχνη τη θέση που της ταιριάζει στο σχολείο μας, χρειάζεται μια άλλη εκπαιδευτική αντίληψη και φιλοσοφία. Όσο θα παραμένει κυρίαρχη εκπαιδευτική επιλογή η μετάδοση τυποποιημένων γνώσεων, ο ανταγωνισμός, η επιτυχία στις εξετάσεις, τόσο η Τέχνη θα βρίσκεται στο περιθώριο της σχολικής ζωής. Γιατί Τέχνη σημαίνει ελεύθερη έκφραση, φαντασία, πρωτοτυπία, δημιουργία, παιχνίδι, ελεύθερος χρόνος, αγάπη για τη ζωή και τις ομορφιές της.

<https://filology.wordpress.com>

Γιατί η εξοικείωση των μαθητών με την τέχνη πρέπει να αποτελεί ένα βασικό σκοπό της εκπαίδευσης;

* Αρχικά, η αισθητική αγωγή μαθαίνει στο άτομο να αποζητά την ομορφιά σε όλες τις δραστηριότητες της ζωής του. Ο άνθρωπος μαθαίνει να ζει μες στην ομορφιά, προσπαθώντας να δημιουργήσει ένα περιβάλλον καλαισθητό και ανθρώπινο. Άλλωστε αυτή η νοοτροπία από τη μεριά του ατόμου προϋποθέτει ανθρώπους που δεν ενδιαφέρονται μόνο για ένα όμορφο διακοσμημένο σπίτι, αλλά αντιτίθενται σε κάθε προσπάθεια καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος, σε κάθε προσπάθεια για καταστροφή της ομορφιάς και της αρμονίας που προσφέρει η φύση. Κι αν μάλιστα αναλογιστεί κανείς και την αισθητική υποβάθμιση των αστικών κέντρων, θα κατανοήσει πως η αισθητική παιδεία των ατόμων κρίνεται απαραίτητη, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον που θα προάγει αισθητικά και ηθικά τα άτομα, αντί να δολοφονεί κάθε αισθητική συγκίνηση.

* Παράλληλα, η διδασκαλία της τέχνης μέσα απ' όλα τα στάδια της ιστορίας της συντελεί στη γνώση και τη συνειδητοποίηση του πολιτισμού και των ιδιαιτεροτήτων του κάθε λαού. Οι μαθητές μαθαίνοντας την ιστορία της τέχνης κατανοούν πληρέστερα την αξία της καθώς και το ρόλο που διαδραμάτισε ανά τους αιώνες σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δράσης και συνάμα αποκτούν τη δυνατότητα να προσεγγίσουν καλύτερα τα σύγχρονα έργα τέχνης.

* Τέλος, σημαντικός λόγος που καθιστά απαραίτητη την αισθητική παιδεία μέσα στο σχολείο είναι οι ποικίλοι μηχανισμοί αντίστασης που μπορεί να προσφέρει στους μαθητές ενάντια στις σύγχρονες αλλοτριωτικές συνθήκες ζωής. Χάρη στην επικοινωνία με την τέχνη, ο νέος είναι σε θέση να αντλήσει την ομορφιά που απουσιάζει συχνά από τη ζωή στις μεγαλουπόλεις, να νοηματοδοτήσει την ύπαρξή του, να ανακαλύψει δημιουργικές ενασχολήσεις για τον ελεύθερο χρόνο του. Ειδικά για τον ελεύθερο χρόνο, η επαφή με την καλλιτεχνική δημιουργία τον βοηθά να ξεφεύγει από τα ευτελή προϊόντα μαζικής κουλτούρας που του προσφέρει η πολιτιστική βιομηχανία. Φυσικά, για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο επιβάλλεται ο επαναπροσδιορισμός και η επαναξιολόγηση του ρόλου του σχολείου.

Προτάσεις

- Αυτός ο επαναπροσδιορισμός εντοπίζεται αρχικά στη θεωρητική και πρακτική **σύζευξη της τέχνης με τη σχολική δραστηριότητα.** Απαιτείται συγκεκριμένος καθορισμός και του "τι" θα διδαχθεί στο σχολείο και του "πώς" θα διδαχθεί. Ο στόχος μας πρέπει να είναι αφενός η μετάδοση ορισμένων ιστορικών παραστάσεων και γνώσεων, παρουσίαση με φωτογραφίες και διαφάνειες έργων τέχνης, σχολιασμός τους κι ανάλυσή τους προσαρμοσμένη κάθε φορά στο αντιληπτικό επίπεδο της τάξης και παράλληλα άσκηση σε πρακτικό επίπεδο. Εδώ βέβαια το πλαίσιο της διδασκαλίας δεν πρέπει να αποκλείει, αλλά αντίθετα, να ενισχύει τη

Αισθητική αγωγή επιμέλεια: Μαρία Κάππου

δημιουργική ατομικότητα, τις προσωπικές παρεκκλίσεις, μια και αυτά είναι τελικά περισσότερο ζητούμενα.

- Γι' αυτό, δουλειά του καθηγητή πρέπει πρωτίστως να είναι **ο εντοπισμός και η προβολή των αισθητικών στοιχείων και κυρίως των εικαστικών** από τα οποία βρίθει η καθημερινότητα των παιδιών. Και μιλάμε για την καθημερινή ζωή και την εξωσχολική εμπειρία και όχι μόνο για τα μουσεία ή τις πινακοθήκες, που είναι βέβαια απαραίτητα αλλά δυστυχώς βαρετά στους μαθητές και σπάνια αποκαλυπτικά στα πλαίσια μιας σχολικής επίσκεψης. Ο πλούτος και ο δυναμισμός της σύγχρονης ζωής είναι από μόνοι τους με τη λάμψη τους ένας διαρκής αντιπερισπασμός στο πνεύμα του σχολείου, όταν αυτό με καθόλου δελεαστικά μέσα επιχειρεί να μυήσει τους μαθητές σε μία γνώση ακαδημαϊκή, στεγνή και αποκομμένη απ' ό,τι οι ίδιοι αγαπούν και βρίσκουν ενδιαφέρον.
- Στροφή προς μια ανθρωπιστική κατεύθυνση σπουδών και αναβάθμιση των καλλιτεχνικών μαθημάτων.
- Συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή με την παρουσίαση και οργάνωση ποικίλων καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων.
- Διάθεση περισσότερου χρόνου και κατάλληλου υλικοτεχνικού εξοπλισμού.
- Ευρεία ενημέρωση και γνωριμία με δημιουργήματα Τέχνης.
- Προσωπική βούληση κι ενεργοποίηση.
- Γνώση, ενημέρωση, κριτική θεώρηση.
- Ευρύτερη πολιτιστική ζωή με την υποστήριξη και κινητοποίηση κρατικών και άλλων αρμοδίων φορέων.

Πηγή: Εκπαιδευτήρια Καισαρη, Επιμέλεια: Γιωτάκου Κωνσταντίνα

Πώς μπορούν να συμβάλλουν και άλλοι φορείς στην αισθητική καλλιέργεια των παιδιών <https://aliadiskostantinos.com>

Κρίνεται απαραίτητο να τονιστεί ότι η αισθητική ανάπτυξη του παιδιού δεν είναι μόνο καθήκον και υποχρέωση του σχολείου αλλά και του κοινωνικού περιβάλλοντος. Πράγματι, η αισθητική καλλιέργεια του παιδιού συμπληρώνεται από το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον. **Η επίδραση μπορεί να είναι παθητική ή ενεργητική.**

A. Παθητικά επιδρά με την αισθητική διαρρύθμιση των δρόμων, την αρχιτεκτονική των σπιτιών, τα ωραία πάρκα, τις ωραίες πλατείες και γενικά με την οργάνωση της κοινωνικής ζωής με τρόπο που να οξύνεται το αισθητικό αισθητήριο όλων των κατοίκων της κοινότητας. Τίποτα δεν αμβλύνει περισσότερο το αισθητικό αισθητήριο του παιδιού όσο ένας δρόμος διάσπαρτος με σκουπίδια, ένα απεριγραπτο πάρκο, μια ανοργάνωτη πλατεία κ.τ.λ.

B. Ενεργητικά μπορεί

- να συμβάλλει η κοινωνία στην αισθητική ανάπτυξη του παιδιού με την οργάνωση εορταστικών εκδηλώσεων μουσικής, παιδικού θεάτρου, χορού, εκθέσεων παιδικών έργων, κ.τ.λ.
- Και η **οικογένεια** συμβάλλει, ειδικότερα, στην αισθητική ανάπτυξη του παιδιού, με την καθαριότητα, την εύστοχη τοποθέτηση των υπάρχοντων επίπλων και γενικά με την καλαίσθητη διαρρύθμιση του σπιτικού χώρου.
- Σημαντικός, επίσης, είναι ο ρόλος της **τηλεόρασης, του ραδιοφώνου, του κινηματογράφου, των κάθε είδους εντύπων.**
- **Η Πολιτεία**, εκτιμώντας την τεράστια σημασία της Αισθητικής Αγωγής στη συγκρότηση της προσωπικότητας του αναπτυσσόμενου ατόμου, οφείλει να λάβει μέτρα για την αναβάθμιση του μαθήματος της Αισθητικής Αγωγής. Προς την κατεύθυνση αυτή, επιβάλλεται:
 - α) **Γενίκευση της διδασκαλίας της Αισθητικής Αγωγής** στην πρωτοβάθμια και β/θμια εκπαίδευση από ειδικούς εκπαιδευτικούς των καλλιτεχνικών μαθημάτων, της μουσικής και της δραματικής έκφρασης.

β) Διάθεση μέσωσ και κατασκευή ειδικών αιθουσών Αισθητικής Αγωγής, πλήρως εξοπλισμένων

Δυστυχώς, τόσο η παθητική όσο και η ενεργητική επίδραση της κοινωνίας μας, για την αισθητική αγωγή του παιδιού, δεν είναι αναπτυγμένες όσο θα έπρεπε. Η ακαλαισθησία και η κακογουστιά, που απλώνονται γύρω μας, μαρτυρούν την αισθητική υποανάπτυξη του Νεοέλληνα και δημιουργούν ένα αντιαισθητικό πλαίσιο ζωής μέσα στο οποίο το παιδί υποχρεώνεται να επαναλάβει τους προγόνους του.

<https://aliadiskostantinos.com>

Κείμενο για εμβάθυνση

Η αισθητική αγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα

Τώρα που, μετά τη λαίλαπα των καταλήψεων, μπορούμε νηφάλια να σκεφτούμε πάνω στα μεγάλα και ουσιαστικά θέματα της παιδείας μας, αξίζει να σταθούμε σ' ένα καίριο ζητούμενο, τόσο παλιό όσο και η ίδια η παιδεία: εννοώ την Τέχνη και τη θέση που έχει μέσα στο εκπαιδευτικό μας σύστημα. Θα ήταν αφοριστικό ή αυθαίρετο να πούμε ότι στη σημερινή σχολική παιδεία του Έλληνα η επαφή τού μαθητή με την Τέχνη είναι ανεπαρκής έως ανύπαρκτη; Έχει ο Έλληνας μαθητής μέσα από 12 χρόνια σπουδών μια ουσιαστική γνωριμία με το θέατρο; Έχει το ελληνόπουλο, που τελειώνει το Λύκειο μετά από περίπου 11.000 ώρες σπουδών, αποκτήσει κάποια καλλιέργεια στη μουσική; Ή μήπως έχει αποκτήσει μια στοιχειώδη καλλιέργεια και ευαισθησία στη ζωγραφική και στα εικαστικά γενικότερα; Ετοιμάζει το σύγχρονο ελληνικό σχολείο τους αυριανούς θεατές τού θεάτρου; Προετοιμάζει στον τόπο μας τους αυριανούς φίλους τής μουσικής που θα πάνε σε μια συναυλία ή που θα επιλέξουν συνειδητά τη μουσική, την οποία θέλουν να ακούσουν πέρα από αυτήν που επιβάλλουν οι δισκογραφικές εταιρείες; Ετοιμάζουμε τους αυριανούς επισκέπτες των εκθέσεων, που θα μπορούν να απολαύσουν ένα έργο Τέχνης, έναν πίνακα ζωγραφικής, ένα χαρακτηριστικό, ένα γλυπτό ή που θα στολίσουν το σπίτι ή τον χώρο εργασίας τους με κάτι ωραίο, μακριά από τη συνήθη κακογουστιά; Η απάντηση σε τέτοια ερωτήματα είναι πλην εξαιρέσεων αρνητική. Κι αυτό όχι από ανεπάρκεια των διδασκόντων αυτοί κάνουν ό,τι μπορούν και, κατά κανόνα, πολύ περισσότερα απ' ό,τι υποχρεούνται αλλά από ανεπάρκεια τού προγράμματος που έχει να κάνει με τις επιλογές και τις προτεραιότητες τις οποίες έχει υιοθετήσει το ελληνικό σχολείο.

Οι επιλογές αυτές πηγάζουν από μίαν αντίληψη ότι η καλλιέργεια τής προσωπικότητας τού ανθρώπου εδράζεται στη γνώση. Πρώτα και πάνω απ' όλα πρέπει ο μαθητής να ξέρει γράμματα και μάλιστα τόσα και τέτοια μόνο που θα τού επιτρέψουν να πετύχει στις Γενικές Εξετάσεις για το Πανεπιστήμιο. Τι να τις κάνει τις μουσικές, τα θέατρα, τις ζωγραφικές; Μπορεί να ζήσει και να προκόψει ο μαθητής αύριο μ' αυτές; Αυτές είναι απλώς το αλάτι! Είναι πολυτέλεια. Η αντίληψη αυτή απηχεί μίαν ευρύτερη νοοτροπία για το τι είναι χρήσιμο και τι περιττό ή έστω λιγότερο χρήσιμο. Επίσης ως μη όφελε στηρίζεται σ' ένα ψευδοδίλημμα: ή απόκτηση γνώσεων και καλλιέργεια τού μυαλού ή καλλιέργεια τού συναισθήματος και τής αισθητικής ικανότητας τού ανθρώπου. Στην πραγματικότητα, όπως δίδαξε έμπρακτα η ελληνική κλασική αρχαιότητα, γνώση και συναίσθημα, επιστήμη και ψυχική καλλιέργεια, νόηση και ομορφιά βρίσκονται σε συμπληρωματική σχέση, αν στόχος τής παιδείας είναι η δημιουργία μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας.

Διαφορετική αλλά, τελικά, οδηγεί στο ίδιο αποτέλεσμα είναι η επιχειρηματολογία των περισσότερων σχεδιαστών τής Εκπαίδευσης: ναι, καλό είναι το θέατρο, άριστη η μουσική, χρειαζόμαστε πράγματι τα καλλιτεχνικά, αλλά πού θα χωρέσουν όλα αυτά μέσα στο πρόγραμμα των 30 διδακτικών ωρών; Θα το ξαναπούμε, λοιπόν, και μ' αυτή την ευκαιρία. Αν

Αισθητική αγωγή επιμέλεια: Μαρία Κάππου

ο σχολικός χρόνος δεν επιμηκυνθεί, αν δεν περάσουμε στο σχολείο που θα λειτουργεί μέχρι νωρίς το απόγευμα (με κατάλληλη διευθέτηση των υποχρεώσεων του μαθητή, ώστε να μην εξουθενώνεται με πρόσθετη εργασία πέρα από τις δυνατότητες αντοχής του και με πρόβλεψη αναγκών στοιχειώδους ψυχαγωγίας), δεν θα μπορούσαμε να λύσουμε μια σειρά από συσσωρευμένα προβλήματα. Όπως, εξάλλου, πρέπει αντικειμενικά να αναγνωρίσουμε ότι στην πρόσφατη μεταρρύθμιση έγινε ένα βήμα μπροστά για να αντιμετωπιστεί η αισθητική αγωγή των μαθητών. Εισήχθη η διδασκαλία για το θέατρο στην Α' Λυκείου έστω και κατ' επιλογήν, έστω και για μία ώρα εναλλάξ με τη μουσική, έστω και χωρίς βαθμολογική βαρύτητα, έστω και χωρίς να αξιοποιηθούν οι απόφοιτοι των Θεατρολογικών Τμημάτων που θα μπορούσαν να ανεβάσουν το επίπεδο του μαθήματος.

Ωστόσο, το πρόβλημα που θίγουμε σ' αυτό το κείμενο παραμένει: Η αισθητική αγωγή θέατρο, μουσική, καλλιτεχνικά στο σχολείο είναι εντελώς ανεπαρκής. Πού είναι οι θεατρικές παραστάσεις που θα έπρεπε να αποτελούν μόνιμο μέλημα κάθε σχολείου; (εξαιρέσεις που υπάρχουν επιβεβαιώνουν τον κανόνα και δεν είναι αποτέλεσμα προγραμματισμένης μέριμνας αλλά προϊόν περισσέυματος ψυχής). Πόσο γνωρίζουν τα παιδιά καλό θέατρο; Πού είναι οι μαθητικοί θίασοι; Πού είναι οι θεατρικοί όμιλοι; Πόσα σχολεία και δεν εννοώ εδώ μερικά ιδιωτικά ή εξειδικευμένα (μουσικά) σχολεία έχουν να επιδείξουν αξιόλογες μαθητικές χορωδίες, για να μη μιλήσουμε για μαθητικές ορχήστρες; Σε ποιες ώρες του σχολικού χρόνου μπορούν να ετοιμαστούν τέτοιες χορωδίες; Αλλά και σε ποιες ώρες του ανύπαρκτου ή φορτωμένου (με γλώσσες και φροντιστήρια) εξωσχολικού χρόνου; Τι εργαστήρια καλλιτεχνικών διαθέτουν τα σχολεία; Πόσα σχολεία έχουν οργανώσει εκθέσεις με έργα μαθητών; Πόσο ενθαρρύνονται ή καθοδηγούνται σωστά ταλέντα στη μουσική ή τη ζωγραφική που θα μπορούσαν να διαπρέψουν με κατάλληλη καθοδήγηση και σωστό επαγγελματικό προσανατολισμό;

Ποια μεταρρύθμιση θα αποτολμήσει την αύξηση του σχολικού χρόνου και θα περιλάβει στους βασικούς στόχους της σχολικής εκπαίδευσης την αισθητική καλλιέργεια των μαθητών; Και είμαστε έτοιμοι ως κοινωνία, ως γονείς, ως πολίτες να δεχθούμε μια τέτοια μεταρρύθμιση; Προσπάθειες για ποιότητα ζωής, για ποιότητα ανθρώπου, για ποιότητα παιδείας μπορούν να νοηθούν ερήμην της Τέχνης; (Γ. Μπαμπινιώτης, Το Βήμα, 14/3/1999)

[Η καλλιτεχνική αγωγή στο σχολείο]

Υπάρχει η άποψη πως η **καλλιτεχνική αγωγή** δεν πρέπει να εννοηθεί ως το άθροισμα των καλλιτεχνικών μαθημάτων, αλλά ως μία σκοπιμότητα: αυτή της καλλιέργειας. Με άλλα λόγια, με την καλλιτεχνική αγωγή ο μαθητής θα μπορεί να προβληματιστεί για την καλλιτεχνική κουλτούρα και θα έχει την ευκαιρία να μάθει πως η τέχνη καλλιεργεί την παιδεία.

Ωστόσο, η καλλιτεχνική κουλτούρα αναμφισβήτητα δεν έχει παιδαγωγικό χαρακτήρα. Αντίθετα, αποκτά παιδαγωγικό χαρακτήρα, όταν κάποιος αντιληφθεί γιατί επιζητεί να μοιάσει στον Πικάσο καθώς και τη σημασία της πράξης του. Όμως, ούτε η μάθηση της τεχνικής του κάρβουνου ούτε και η ικανότητα να διακρίνει κανείς έναν ζωγραφικό πίνακα του 15ου αι. από έναν πίνακα του 18ου αι. έχουν παιδαγωγικό χαρακτήρα.

Επομένως, καλλιτεχνική αγωγή υπάρχει από τη στιγμή που ο μαθητής μαθαίνει από την τέχνη, από τη στιγμή που προσχωρεί συνειδητά σε μια καλλιτεχνική κουλτούρα και μαθαίνει κάτι για τον εαυτό του. Δηλαδή αυτή η μάθηση του επιτρέπει να επιλύσει προβλήματα, να θέσει ερωτήματα, με λίγα λόγια να ενταχθεί σε μία ανθρώπινη κουλτούρα που προάγει τον **στοχασμό**. Μια γνώση, ένα αντικείμενο αποκτά **παιδαγωγικό χαρακτήρα**, όταν ο μαθητής ενεργοποιείται, όταν μαθαίνει από αυτή τη γνώση κάτι που να του δίνει πρόσβαση στον κόσμο και στον εαυτό του και όταν τον γοητεύει. Στην περίπτωση αυτήν ο μαθητής θα

Αισθητική αγωγή επιμέλεια: Μαρία Κάππου

συνειδητοποιήσει ότι εισχωρεί σε ένα ιδιαίτερο «πεδίο καλλιέργειας», όχι σε μια μιμητική συγχώνευση, αλλά σε μια στοχαστική απόσταση, προκειμένου να το κατανοήσει.

Ένας **μαθητής** δε θα αποκτήσει καλλιτεχνική αγωγή ή απλώς αγωγή, επειδή θα τσαλαβουτήσει μέσα στα χρώματα ή θα σκαλίσει ένα κομμάτι ξύλο. Θα αποκτήσει αγωγή, από τη στιγμή που οι δραστηριότητες αυτές θα του επιτρέψουν να συνειδητοποιήσει ότι άλλοι πριν από αυτόν ζωγράφισαν ή έπαιξαν μουσική και ότι αυτές οι δραστηριότητες είναι φορτισμένες με νόημα, ότι δίνουν τη δυνατότητα **να κατανοήσουμε** τις εποχές, τις ιδέες, τους ανθρώπους. Αγωγή υπάρχει από τη στιγμή που οι δραστηριότητες αυτές θα επιτρέψουν στον μαθητή να συνειδητοποιήσει την απόλαυση του «πράττειν». Μάλιστα, αυτήν την απόλαυση μπορεί να τη μοιραστούν με άλλους, επειδή είναι πηγή διδασκαλίας και δίνει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει κανείς τον εαυτό του ως ιστορικό υποκείμενο. Τέλος, η καλλιτεχνική αγωγή στο σχολείο συνιστά χειραφέτηση ενός ατόμου.

I. Αρντουέν (2000). *Η καλλιτεχνική αγωγή στο σχολείο*. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη, 59-61(διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ Α. (Μονάδες 20)

A. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο (80-100 λέξεις). **(μονάδες 20)**

B. (Μονάδες 15)

B1. Με ποιον τρόπο, σύμφωνα με τη συγγραφέα, ο μαθητής αξιοποιώντας τις καλλιτεχνικές δράσεις θα αποκτήσει αγωγή; (60-80 λέξεις). **(μονάδες 10)**

B2. Ποια είναι τα δομικά στοιχεία της τρίτης παραγράφου (Επομένως...το κατανοήσει) του κειμένου; **(μονάδες 5)**

Γ. (Μονάδες 15)

Γ1. Να συντάξετε μία παράγραφο 50-60 λέξεων, χρησιμοποιώντας τις λέξεις/φράσεις του κειμένου με **έντονη γραφή: καλλιτεχνική αγωγή, στοχασμό, παιδαγωγικό χαρακτήρα, μαθητής, να κατανοήσουμε**. (Μπορείτε να διαφοροποιήσετε τους γραμματικούς τύπους ως προς την πτώση, τον αριθμό, το γένος, το πρόσωπο κ.λπ.).

(μονάδες 10)

Γ2.α. Να επισημάνετε στο κείμενο δύο παραδείγματα μεταφορικής/συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας. **(μονάδες 2)**

Γ2.β. Να αιτιολογήσετε τη χρήση καθενός από αυτά.

(μονάδες 3)

Παραγωγή λόγου

Σε άρθρο που πρόκειται να αναρτηθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του σχολείου σας να παρουσιάσετε τις συνέπειες της απομάκρυνσης των νέων από τις μορφές της γνήσιας τέχνης. Πώς το σχολείο μπορεί να εντάξει δημιουργικά στην εκπαιδευτική διαδικασία την τέχνη και να αξιοποιήσει τα οφέλη της;